

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 87/08-43

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. júla 2008 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť D. T., S., zastúpeného advokátom JUDr. J. S., Advokátska kancelária, B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 83/1994 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo D. T. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 83/1994 porušené bolo.

2. D. T. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 100 000 Sk (slovom stotisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Banská Bystrica p o v i n n ý zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Okresný súd Banská Bystrica je p o v i n n ý uhradiť D. T. trovy konania v sume 7 492 Sk (slovom sedemtisícštyristodevät'desiatdva slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu, advokáta JUDr. J. S., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti D. T. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. decembra 2007 doručená s'ťažnosť D. T., S. (ďalej len „s'ťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 83/1994.

Po prijatí s'ťažnosti uznesením č. k. III. ÚS 87/08-15 na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 26. marca 2008 predsedu okresného súdu, aby sa k s'ťažnosti vyjadril a aby ústavnému súdu zaslal súdny spis.

Predseda okresného súdu doručil ústavnému súdu 28. apríla 2008 vyjadrenie k podanej s'ťažnosti spolu s požadovaným súdnym spisom. Vo vyjadrení podal stručný prehľad procesných úkonov súdu a účastníkov konania a zároveň zrekapituloval vyjadrenie zákonnej sudkyne k postupu okresného súdu v konaní. Z obsahu vyjadrenia predsedu okresného súdu vyplynulo, že okresný súd mal problémy so zabezpečením účastníkov konania na žalovanej strane na pojednávaniach, pričom ich účasť bola nevyhnutná

na určenie pasívnej legitímácie v spore. Vyjadrenie sa však ťažiskovo sústreďuje len na obdobie od pridelenia veci sudkyňi JUDr. V., teda od 8. februára 2006.

Vo vyjadrení ďalej okresný súd poukázal na skutočnosť, že hoci vo veci rozhodol 12. decembra 2007 v prospech sťažovateľa, ktorý vystupoval ako žalobca, *„napriek tomu ... prostredníctvom právneho zástupcu podal ústavnú sťažnosť po vyhlásení rozhodnutia dňa 18. 12. 2007, keď už vedel, že vec je rozhodnutá. Zrejme z toho dôvodu, aby ešte stihol podať takúto ústavnú sťažnosť do právoplatného skončenia predmetnej veci.“*

Podľa názoru vo veci konajúcej sudkyne *„konala podľa svojich možností. Vec právoplatne skončila a domnieva sa, že vzhľadom na vybavovanie inej agendy nezavinila prieťahy v tomto konaní“*.

Predseda okresného súdu vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

Ústavný súd požiadal listom z 28. apríla 2008 právneho zástupcu sťažovateľa o oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci, zároveň mu zaslal vyjadrenie predsedu okresného súdu s možnosťou zaujať k nemu stanovisko.

Právny zástupca sťažovateľa doručil ústavnému súdu 27. mája 2008 stanovisko k vyjadreniu predsedu okresného súdu, v ktorom uviedol, že *„okresný súd v predmetnej občiansko-právnej veci nebol úplne nečinný, tento vytyčoval termíny konania jednotlivých pojednávaní, resp. robil iné procesno-právne úkony. Najmä v poslednom období, t. j. práve po pridelení veci sudkyňi – JUDr. Jane V., súd konanie urýchlil, ba dokonca dňa 21. 12. 2007 v predmetnej veci vydal meritórne rozhodnutie.*

Na druhej strane sa podľa môjho názoru periodicita procesných úkonov nedá kvalifikovať ako primerane rýchla, resp. priebežná a to predovšetkým s prihliadnutím na celkovú dĺžku trvania konania.“

V stanovisku prostredníctvom svojho právneho zástupcu sťažovateľ zdôraznil, že *„porušovateľ práva mal v tomto prípade istým spôsobom sťaženú svoju úlohu, nakoľko odporcovia v 2) a 3) rade uvedený proces viac menej ignorovali, nezúčastňovali sa*

jednotlivých pojednávani a zároveň si nepreberali písomnosti, týkajúce sa predmetnej veci“ , avšak je úlohou „štátneho orgánu rozhodujúceho o odstránení právnej neistoty, aby sa v súlade s právnym poriadkom vysporiadal so správaním protistrany tak, aby nedochádzalo k zbytočným prieťahom v konaní“ .

Napokon sťažovateľ vyjadril názor, že *„celková dĺžka konania nebola ovplyvnená ani zložitou veci, ani mojim postupom, resp. správaním sa ako účastníka konania na strane navrhovateľa. Mám teda zato, že štát objektívne zodpovedá za prieťahy v tomto konaní.“*

Sťažovateľ vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Sťažovateľ zároveň namietal aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby v zásade neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto na splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (III. ÚS 154/06, I. ÚS 76/03).

Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Judikatúra ESLP a ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo, alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. právo na prejednanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

Základnými kritériami na hodnotenie veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná na rozhodnutie o veci (II. ÚS 26/95). Predmetom posudzovaného konania je návrh sťažovateľa na vydanie bezdôvodného obohatenia. Po právnej stránke v danom prípade nejde o zložitú vec. Zo skutkového hľadiska posudzované konanie nebolo a priori zložené, okresný súd však mal problémy s vyriešením niektorých skutkových otázok. Obsah vyžiadaného súdneho spisu však dokazuje, že po vypočutí žalovaného v 2. rade a žalovaného v 3. rade, ktorých účasť na konaní sa okresnému súdu podarilo zabezpečiť až v novembri a decembri 2007, došlo k objasneniu skutočného stavu veci do tej miery, že okresný súd mohol vo veci meritórne rozhodnúť. Možno teda konštatovať, že skoršie vypočutie uvedených žalovaných by prispelo k výraznému skráteniu predmetného konania.

Ústavný súd tak predmetné konanie vedené okresným súdom, v rámci ktorého sťažovateľ namieta zbytočné prietahy, hodnotí ako konanie, ktoré po právnej ani po skutkovej stránke nie je zložené.

Pri posudzovaní druhého kritéria, podľa ktorého sú hodnotené prípadné zbytočné prietahy v konaní, ústavný súd dospel k záveru, že správanie sťažovateľa, resp. jeho právneho zástupcu neprispelo zásadným spôsobom k celkovej dĺžke konania. Sťažovateľ spôsobil isté predĺženie konania (približne jeden mesiac) z dôvodu omeškania s doručením písomného stanoviska, na ktorého podanie ho vyzval okresný súd 3. júna 1996. Taktiež v záverečnej fáze konania (október 2006 – júl 2007) sa právny zástupca nevedel skontaktovať so sťažovateľom, pretože miesto jeho pobytu mu nebolo známe. To viedlo okresný súd k zisťovaniu miesta pobytu sťažovateľa prostredníctvom Registra obyvateľov Slovenskej republiky. Z obsahu súdneho spisu však ústavný súd zistil, že tento problém sám osebe nezapríčinil nemožnosť rozhodnutia vo veci, pretože v tom období sa nariadených pojednávaní (4. októbra 2006 a 22. júna 2007) zúčastňoval právny zástupca sťažovateľa, avšak uvedených pojednávaní sa nezúčastňovali žalobcovia v 2. a 3. rade, pričom ich účasť mala pre ďalší priebeh konania zásadný význam.

Pri posudzovaní tretieho kritéria relevantného na skúmanie prípadného výskytu zbytočných prietahov v konaní sa ústavný súd sústredil v prvom rade na zisťovanie, či sa v postupe okresného súdu vyskytli obdobia nečinnosti.

Za najdlhšie obdobie nečinnosti možno považovať obdobie od 20. júla 2000, keď rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) ako súdu konkurzného o zrušení konkurzu na majetok žalovaného v 1. rade pre nedostatok majetku nadobudlo právoplatnosť, a tým došlo zo zákona k zániku účinku vyhlásenia konkurzu spočívajúceho v prerušení predmetného konania pred okresným súdom (§ 45 ods. 1 zákona č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní v znení platnom a účinnom do konca júla 2000), do 2. septembra 2004, keď okresný súd požiadal krajský súd o oznámenie stavu konkurzného konania. Tento prietah v konaní okresného súdu predstavoval viac ako štyri roky a jeden mesiac. Podľa názoru ústavného súdu mal okresný súd po prerušení konania z dôvodu vyhlásenia konkurzu v kratších časových intervaloch zisťovať stav konkurzného konania tak, aby po jeho skončení mohol v čo najkratšom čase pokračovať v predmetnom konaní.

V postupe okresného súdu ústavný súd zistil aj kratšie obdobia nečinnosti, ktoré však v konečnom dôsledku mali vplyv na celkovú dĺžku konania.

Išlo o obdobie po pojednávaní 30. júna 1994 do 4. novembra 1994, keď okresný súd nariadil pojednávanie vo veci na 30. november 1994 (viac ako štyri mesiace). Kratším obdobím nečinnosti bolo aj obdobie od 8. júla 1996, keď právny zástupca sťažovateľa doručil okresnému súdu požadované písomné stanovisko, do 8. októbra 1996, keď okresný súd nariadil pojednávanie (tri mesiace). V období od 9. decembra 2005, keď okresný súd zisťoval stav konania o výmaz žalovaného v 1. rade z obchodného registra, do 12. septembra 2006, keď bolo nariadené pojednávanie, vykázal postup okresného súdu v posudzovanom konaní priet'ah v trvaní deviatich mesiacov. Štvormesačné obdobie nečinnosti okresného súdu trvalo od pojednávania 4. októbra 2006 do 23. februára 2007, keď okresný súd adresoval výzvy právnenmu zástupcovi sťažovateľa aj likvidátorovi žalovaného v 1. rade.

Takto sa okresný súd podieľal na celkovej dĺžke konania (desať rokov a osem mesiacov po odpočítaní obdobia prerušenia konania) nečinnosťou v konaní trvajúcou päť rokov a deväť mesiacov.

Pozornosti ústavného súdu neušlo ani pochybenie okresného súdu v období od 20. januára 1995 do 22. marca 1996. Počas tohto obdobia okresný súd zisťoval u spoločnosti C., P., stav právneho vzťahu založeného leasingovou zmluvou uzavretou 18. decembra 1992 medzi touto spoločnosťou a žalovaným v 2. rade. Okresný súd v uvedenom období adresoval českej spoločnosti tri výzvy s rovnakou žiadosťou (doručenie bolo vykazané 20. januára 1995 a 11. decembra 1995, posledná výzva je z 26. februára 1996), pritom z vyžiadaného súdneho spisu ústavný súd zistil, že odpoveď spoločnosti C., P., bola v požadovanej forme okresnému súdu doručená už 16. februára 1995.

V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania vo veci, s ktorou sa obrátil na súd (II. ÚS 64/99). To znamená,

že aj nesprávna činnosť štátneho orgánu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva podľa čl. 48 ods. 2, ak činnosť štátneho orgánu nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa osoba obrátila na štátny orgán, aby o jej veci rozhodol (I. ÚS 17/99, II. ÚS 33/99). Prvoradou povinnosťou súdu a sudcu je teda organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil ten stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa osoba obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Takáto povinnosť je konkretizovaná jednak v § 6 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, jednak v § 100 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd bez ďalších návrhov tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, a napokon v § 114 ods. 1 OSP, podľa ktorého predseda senátu pripraví konanie tak, aby bolo možné rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní. Nerešpektovanie týchto ustanovení Občianskeho súdneho poriadku môže v okolnostiach konkrétneho súdneho konania znamenať neefektívny a nesústreďený postup konajúceho súdu, a tým aj porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy.

Konanie okresného súdu v uvedenom období (20. január 1995 – 22. marec 1996) považuje ústavný súd za neefektívny postup, ktorý znamenal predĺženie konania o viac ako jeden rok.

Neefektivitou a nesústreďenosťou sa však vyznačoval predovšetkým postup okresného súdu pri zabezpečovaní účasti účastníkov konania na žalovanej strane na pojednávaniach. Ústavný súd konštatuje, že ani v prípade, ak sa účastník konania vyhýba preberaniu predvolaní na pojednávanie (a iných písomností súdu), nemôže sa súdne konanie vyvíjať tak, že konajúcemu súdu sa podarí zabezpečiť prítomnosť účastníkov na pojednávaní po viac ako desiatich rokoch od začatia konania. Tento záver platí obzvlášť pre predmetné konanie okresného súdu, keďže výsluch mal na objasnenie skutkového stavu žalovaného v 2. a 3. rade ťažiskový význam.

Procesné predpisy poskytujú súdu dostatok nástrojov, ktorými v prípade potreby možno zabezpečiť prítomnosť účastníka konania na pojednávaní. Ide predovšetkým

o možnosť zisťovania pobytu účastníka konania, resp. doručovania súdnych zásielok prostredníctvom orgánov Policajného zboru Slovenskej republiky (v predmetnom konaní túto možnosť okresný súd využil až pri predvolávaní na posledné dve pojednávania v novembri a decembri 2007), ale aj o možnosť ukladania poriadkových opatrení podľa § 53 OSP, či využitie predvedenia podľa § 52 OSP.

Tieto možnosti okresný súd nevyužíval dostatočne efektívne, čo výraznou mierou prispelo k celkovej dĺžke konania.

Konanie v predmetnej veci ústavný súd kvalifikuje ako konanie vykazujúce prietľahy relevantné z hľadiska čl. 48 ods. 2 ústavy. Z predmetného súdneho spisu vyplýva, že na vzniku a pretrvávaní nepriaznivého a nežiaduceho stavu v dĺžke konania vo veci vedenej okresným súdom majú rozhodujúci podiel viaceré nedostatky v činnosti tohto súdu, tak ako boli uvedené v odôvodnení tohto rozhodnutia. To viedlo k zbytočným prietľahom v konaní.

Vzhľadom na uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietľahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy i práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru tak, ako je to uvedené v bode 1 výroku tohto rozhodnutia.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Vzhľadom na to, že predmetné konanie bolo 26. marca 2008 právoplatne skončené, príkaz ústavného súdu, aby okresný súd vo veci konal bez prietľahov, sa stal bezpredmetným.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľa garantovaného mu čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj jeho žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Ústavný súd pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení vzal do úvahy najmä charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľa, jeho správanie počas predmetného konania a aj tú skutočnosť, že vo veci bolo zistené porušenie základného práva.

Sťažovateľ žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 150 000 Sk. Ústavný súd v okolnostiach posudzovaného prípadu považuje za primerané priznať mu sumu 100 000 Sk (bod 2 výroku nálezu).

Pri určovaní primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru aplikovaného na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa ústavný súd riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia nie je prípadná náhrada škody.

IV.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľovi vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom JUDr. J. S., ktorý vykonal dva úkony právnych služieb, a to prevzatie a prípravu zastupovania a písomné podanie (sťažnosť). Oba úkony boli vykonané v roku 2007. Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) prislúcha ako základná tarifa podľa ustanovení § 11 ods. 2 vyhlášky 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 17 822 Sk pre úkony v roku 2007), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2007 odmenu v sume 2 970 Sk. K takto

vyčíslenej sume ústavný súd pripočítal režijný paušál za dva úkony právnej pomoci, a to dvakrát 178 Sk. Trovy právneho zastúpenia tak predstavujú sumu 6 296 Sk. Túto sumu ústavný súd zvýšil o daň z pridanej hodnoty vo výške 19 % vzhľadom na to, že právny zástupca sťažovateľa preukázal, že je platiteľom dane z pridanej hodnoty.

Priznaná náhrada trov právneho zastúpenia spolu predstavuje 7 492 Sk (bod 3 výroku nálezu), pričom okresný súd je povinný zaplatiť ju na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. júla 2008